

Vissa avfallsfrågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 21 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2000 om avfallsfrågor. I motionerna tas frågor upp om återvinning, slam, marksanering och återvinning av burkar av aluminium och andra material m.m.

Motionerna avstyrks med hänvisning bl.a. till en pågående översyn av producentansvaret och till att arbete pågår i olika avseenden med de aktuella frågorna.

I betänkandet finns sju reservationer och ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Bakgrund.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Nationella återvinningsmål m.m.....	6
En översyn av producentansvaret m.m.	6
Utskottets ställningstagande.....	6
Deponering av avfall m.m.	7
Utskottets ställningstagande.....	7
Slam m.m.....	9
Utskottets ställningstagande.....	9
Marksanering m.m.....	10
Utskottets ställningstagande.....	10
Aluminiumburkar m.m.	12
Utskottets ställningstagande.....	12
Reservationer.....	13
1. Källsortering (punkt 1).....	13
2. Återvinningsmål och miljöbelastning (punkt 2).....	13
3. Kretslopp och avfallspolitik (punkt 3).....	14
4. Återföring av växtnäringsämnen i avloppsslam m.m. (punkt 9).....	14
5. Växtnäringsbalans inom jordbruket m.m. (punkt 10).....	15
6. Fosforhushållning inom EU (punkt 11).....	16
7. Deformerade och oräknade aluminiumburkar m.m. (punkt 15).....	16
Särskilt yttrande.....	18
Insamling och import av opantbara burkar m.m. (punkt 14).....	18
Bilaga Förteckning över behandlade förslag.....	19
Motioner från allmänna motionstiden 2000.....	19

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Källsortering

Riksdagen avslår motion 2000/01:MJ841 yrkande 17.

Reservation 1 (fp)

2. Återvinningsmål och miljöbelastning

Riksdagen avslår motion 2000/01:MJ711 yrkande 34.

Reservation 2 (c)

3. Kretslopp och avfallspolitik

Riksdagen avslår motion 2000/01:MJ764 yrkande 10.

Reservation 3 (m)

4. Utvärdering av återvinningspolitiken

Riksdagen avslår motion 2000/01:MJ792.

5. Centralt dataregister för återvinningsbranschen

Riksdagen avslår motion 2000/01:MJ748 yrkande 1.

6. Analys och återvinning av statligt utrangerat materiel

Riksdagen avslår motion 2000/01:MJ748 yrkande 2.

7. Kompostering och producentansvar

Riksdagen avslår motion 2000/01:MJ759.

8. Riktlinjer för förvaring av avfall på soptipp

Riksdagen avslår motion 2000/01:MJ806.

9. Återföring av växtnäringsämnen i avloppsslam m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:MJ711 yrkande 43 och 2000/01:MJ818.

Reservation 4 (c)

10. Växtnäringsbalans inom jordbruket m.m.

Riksdagen avslår motion 2000/01:MJ722 yrkandena 1 och 2.

Reservation 5 (mp)

11. Fosforhushållning inom EU

Riksdagen avslår motion 2000/01:MJ711 yrkande 42.

Reservation 6 (c)

12. Återställning och skydd i Kvarntorpsområdet

Riksdagen avslår motion 2000/01:MJ733.

13. Ersättning från saneringsförsäkring

Riksdagen avslår motion 2000/01:MJ760.

14. Insamling och import av opantbara burkar m.m.

Riksdagen avslår motion 2000/01:MJ701 yrkandena 1–3.

15. Deformerade och oräknade aluminiumburkar m.m.

Riksdagen avslår motion 2000/01:MJ703 yrkandena 1–3.

Reservation 7 (mp)

Stockholm den 15 maj 2001

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ulf Björklund (kd), Sinikka Bohlin (s), Inge Carlsson (s), Kaj Larsson (s), Ingvar Eriksson (m), Alf Eriksson (s), Carl G Nilsson (m), Ann-Kristine Johansson (s), Kjell-Erik Karlsson (v), Catharina Elmsäter-Svärd (m), Gudrun Lindvall (mp), Eskil Erlandsson (c), Harald Nordlund (fp), Michael Hagberg (s), Maggi Mikaelsson (v), Ester Lindstedt-Staaf (kd) och Anders G Högmark (m).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas 21 motionsyrkanden från allmänna motionstiden år 2000 angående avfallsfrågor.

Bakgrund

Utskottet behandlade i februari 2000 Riksdagens revisorers förslag angående producentansvarets betydelse i avfallshanteringen i ett betänkande (bet. 1999/2000:MJU7). Utskottet instämde till stora delar i vad revisorerna anförde och förordade med anledning av revisorernas förslag och överväganden samt ett antal motioner en bred översyn av producentansvaret. Initiativet till revisorernas granskning av producentansvaret kom från miljö- och jordbruksutskottet.

Genom regeringsbeslut den 6 april 2000 tillkallades en särskild utredare (M 2000:01) för att göra en bred översyn av producentansvaret samt utreda hur garantier för producentansvarets fullföljande och funktion skulle kunna utformas (dir. 2000:28). Utredaren skall redovisa uppdraget till regeringen senast den 1 december 2001 (dir. 2001:33).

Utskottets överväganden

Nationella återvinningsmål m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motioner (s, m, c, fp) om källsortering och producentansvar m.m. med hänvisning till att frågorna övervägs av utredningar.

Motioner (m, c) om återvinning av statligt utranget materiel och om avfall på soptipp avstyrks med hänvisning till pågående arbete med frågorna.

En översyn av producentansvaret m.m.

Utskottets ställningstagande

Genom beslut den 6 april 2000 tillkallades en särskild utredare (M 2000:01) för att göra en bred översyn av producentansvaret samt utreda hur garantier för producentansvarets fullföljande och funktion skulle kunna utformas (dir. 2000:28). Utredaren skall genomföra en bred översyn av såväl de miljörelaterade som de samhällsekonomiska effekterna av det införda producentansvaret inom produktområdena förpackningar, returpapper, däck och bilar, med fokus på förpackningsområdet. Vidare skall konsumenternas möjlighet till och faktiska deltagande i systemet undersökas. Utredaren skall även följa upp de frivilliga åtagandena för kontorspapper samt bygg- och rivningsavfall samt bedöma effekterna av dessa åtaganden. Mot bakgrund av den breda översynen av producentansvaret skall utredaren undersöka om ytterligare varugrupper skulle kunna omfattas av producentansvaret samt lämna förslag till varugrupper. Dessa förslag skall beakta bl.a. miljö- och konkurrensaspekter (s. 8). Vidare skall retur- och pantsystemen för aluminiumburkar, PET-flaskor samt returförpackningar av glas för öl och läsk utvärderas.

Utredaren skall enligt direktiven (s. 7) analysera såväl de miljörelaterade som de samhällsekonomiska effekterna av de införda förordningarna om producentansvar inom produktområdena förpackningar, returpapper, däck och bilar, med fokus på förpackningsområdet. I en sådan analys skall ingå att kartlägga och bedöma insamlings-, återvinnings- och hanteringssystemens effektivitet avseende bland annat tillgänglighet och funktion, kostnader och miljönytta.

Enligt tilläggsdirektiv beslutade den 26 april 2001 skall utredaren genomföra uppdraget i samråd med Naturvårdsverket och Utredningen för översyn av vissa avfallsskattefrågor (Fi 2001:05). Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 1 december 2001 (dir. 2001:33).

Utskottet instämmer i vad som anförs i motion MJ841 (fp) yrkande 17 om att allmänhetens positiva inställning till källsortering bör värnas. Utskottet har

ingen annan uppfattning än vad som anförs i motion MJ711 (c) yrkande 34 om att skärpta återvinningsmål inte får innebära högre miljöbelastning. Utskottet instämmer även i vad som anförs i motion MJ764 (m) yrkande 10 att andra miljöeffekter bör vägas in i bedömningen av effekterna av producentansvaret. Såsom framgår av direktiven till översynen av producentansvaret (dir. 2000:28) skall utredaren genomföra en bred översyn av såväl de miljörelaterade som de samhällsekonomiska effekterna av det införda producentansvaret. I avvaktan på det arbete som således pågår finner utskottet inte anledning att vidta någon åtgärd med anledning av motionerna. Även motion MJ792 (m) bör i avvaktan på resultatet av den pågående utredningen lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller yrkande 1 i motion MJ748 (m) om att ett centralt dataregister bör införas som stöd för återvinningsbranschen konstaterar utskottet att i regeringens skrivelse om en miljöorienterad produktpolitik (skr. 1999/2000:114) anförs att information om varans innehåll, miljöbelastning samt dess återanvändnings- och återvinningsbarhet bör lämnas av tillverkaren till nästa aktör i producentledet, direkt till konsumenten och till avfallsaktörerna (s. 37). Miljö- och jordbruksutskottet uttalade (bet. 2000/01:MJU3 s. 26) vid riksdagsbehandlingen av skrivelsen att en miljöorienterad produktpolitik bör innehålla en vägledande princip om aktörernas ansvar för miljöinformation. Genom att även fortsättningsvis skapa tydliga spelregler och förutsättningar för avfallsaktörerna underlättas enligt utskottet deras möjligheter att bedriva ett aktivt miljöarbete.

I regleringsbrevet för år 2001 uppdrog regeringen åt Naturvårdsverket att ta fram underlag för vidare utveckling av den miljöorienterade produktpolitiken (statsliggaren, utg.omr. 20 s. 17). Regeringen anförde att underlaget bör fokusera på styrmedel och verktyg, hur de kan samverka och effektiviseras samt om det finns styrmedel med motverkande effekt. Verket skall även analysera behovet av styrmedel och verktyg för att uppnå målen med den miljöorienterade produktpolitiken. Naturvårdsverket skall vidare se över kunskapsbehov av varors och tjänsters miljöbelastning. I avvaktan på resultatet av utredningen föreslår utskottet att motion MJ748 (m) yrkande 1 lämnas utan vidare åtgärd.

Deponering av avfall m.m.

Utskottets ställningstagande

Försvarsutskottet behandlade i mars 2000 (1999/2000:FöU2) en motion med liknande synpunkter som de som framförs i motion MJ748 (m) yrkande 2 om analys och återvinning av utranterat statligt materiel, främst inom Försvarsmakten. I regleringsbrevet för år 2001 (statsliggaren utg.omr. 6 s. 30) anförs att de nordiska försvarsministrarna i november 1999 har fastställt en Nordisk Agenda 21 för försvarssektorn. Agenda 21 skall utgöra en övergripande miljöpolicy för Försvarsmaktens arbete. Försvarsmakten skall fördjupa arbetet med sektorsansvar för ekologisk hållbarhet och inom ramen för Försvarssektorns miljödelegation verka för ett miljöarbete inom sektorn. Vidare anförs i

regleringsbrevet att Försvarsmakten under år 2001 skall införa ett miljöledningssystem i hela organisationen. Miljöledningssystemet skall uppfylla kraven enligt standarden ISO 14001, kompletterat med kraven på offentlig miljöredovisning enligt den europeiska standarden EMAS. Uppdraget innebär inte ett krav på certifiering enligt standarden. Inom ramen för detta arbete skall Försvarsmakten lägga särskild vikt vid att fortsätta miljöutbildningen inom myndigheten, att fortsätta åtgärderna för att begränsa utsläppen av fossila bränslen och andra skadliga ämnen samt att tillämpa riktlinjerna för miljöanpassad försörjning med försvarsmateriel som regeringen beslutade i december 1998.

Härutöver har regeringen genom beslut den 3 december 1998 uppdragit åt Försvarsmakten och Försvarets materielverk att, med utgångspunkt i de krigsorganisatoriska kraven och de ekonomiska förutsättningarna, ta miljöhänsyn i materielförsörjningsprocessens alla faser och därvid beakta principen om hållbar utveckling, kretsloppsprincipen, försiktighetsprincipen, principen om bästa möjliga teknik och principen om förorenarens betalningsansvar.

Utskottet föreslår att motionen lämnas utan vidare åtgärd i den mån den inte tillgodosetts med det anförda.

När det gäller motion MJ759 (s) om kompostering och producentansvar konstaterar utskottet att enligt förordningen (1997:185) om producentansvar för förpackningar omfattas alla förpackningar av producentansvaret. Enligt 9 § i förordningen gäller från och med den 30 juni 2001 återvinningsmål för samtliga förpackningar. Vidare har regeringen genom beslut den 21 december 2000 uppdragit åt Naturvårdsverket att redovisa en handlingsplan för att uppnå ett ekologiskt hållbart omhändertagande av avfall. I uppdraget ingår att särskilt undersöka om och på vilket sätt besluten om sorteringskrav för brännbart avfall, förbuden att deponera utsorterat brännbart och organiskt avfall samt skatten på avfall som deponeras har påverkat agerandet hos dem som hanterar avfall m.m. Uppdraget skall redovisas senast den 1 november 2001. Motion MJ759 (s) bör i avvaktan på resultatet av utredningen lämnas utan vidare åtgärd.

Inom EU har gemensamma regler om deponering av avfall beslutats i rådets direktiv 1999/31/EG av den 26 april 1999 om deponering av avfall. Direktivet skall vara genomfört i den nationella lagstiftningen senast den 16 juli 2001 (jfr prop. 2000/01:130 s. 188). Direktivet kommer att innebära att en enhetlig standard införs med högt uppställda miljökrav på deponier. De specificerade krav som deponierna måste uppfylla gäller bl.a. lokalisering, vattenkontroll, lakvattenhantering, åtgärder till skydd av mark och vatten samt omhändertagande och kontroll av deponigas.

Direktivet ställer krav på att varje deponianläggning som är i drift vid införlivandet skall upprätta en omställningsplan och där ange de förändringar som krävs för att leva upp till de nya kraven. Direktivet innebär att krav kommer att ställas på att deponierna skall vara försedda med viss tätning och geologisk barriär både i aktiv och passiv fas. Deponierna skall avslutas och sluttäckas och det finns krav på kontroller av deponin viss tid efter sluttäck-

ning. Direktivet ställer också krav på vilka avfall som får deponeras m.m. (bet. 1999/2000: MJU7 s. 25).

Utskottet har inhämtat att svenska föreskrifter kommer att beslutas inom kort. Direktivet saknar regler om när sluttäckning skall ske och det finns därför inte några hinder mot att liknande synpunkter som de som förs fram i motion MJ806 (c) kan tillgodoses om så befinns lämpligt. Motionen avstyrks i den mån den inte tillgodosetts med det anförda.

Slam m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motioner (mp och c) om hushållning med fosfor, återskapad växtnäringsbalans inom jordbruket samt återföring av växtnäringsämnen i avloppsslam. Utskottet hänvisar till att frågorna på regeringens uppdrag övervägs av Naturvårdsverket.

Utskottets ställningstagande

Såsom utskottet tidigare har redovisat (bet. 1999/2000: MJU7 s. 28) är det viktigt att erhålla ett avloppsslam som är så rent och hygieniskt att det utan risker kan användas som jordförbättringsmedel och gödsel inom jordbruket.

Regeringen anför i proposition 2000/01:130 Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (s. 174) att fosfor från organiskt avfall och avloppsslam bör ingå i kretsloppet mellan stad och land och återföras till jordbruksmark eller annan produktiv mark utan risk för hälsa och miljö. För närvarande saknas dock tekniska underlag som möjliggör ett kvantitativt och tidsbestämt delmål för denna fråga. Som en konsekvens av uppfyllelsen av miljökvalitetsmålet en giftfri miljö bör enligt regeringen även avloppsslam på sikt bli så rent att det kan återföras till jordbruksmark. För att undvika att stora mängder av fosforrikt slam och annat avfall måste förbrännas utan fosforåtervinning då deponeringsförbudet för organiskt avfall träder i kraft år 2005, krävs enligt regeringen att ytterligare alternativ utvecklas för att rena fosfor i slam och annat avfall (s. 192).

Regeringen anför vidare i propositionen att ny teknik bör utvecklas och införas för att skapa rena och effektiva kretslopp av fosfor. Naturvårdsverket bör få i uppdrag att tillsammans med berörda parter ta fram en långsiktig strategi för återföring av fosfor till åkermark. Regeringen avser att senast år 2005 återkomma med förslag till delmål.

Genom beslut den 11 april 2001 har regeringen uppdragit åt Naturvårdsverket att utreda frågorna om miljö- och hälsoskyddskrav för avloppsslam och dess användning samt om återföring av fosfor. Verket skall lägga fram förslag till de åtgärder som behövs för att slamanvändningen inte skall medföra några negativa hälso- eller miljöeffekter på kort eller lång sikt. Verket skall bl.a. undersöka om det finns skäl att skärpa föreskrifterna i Naturvårdsverkets föreskrifter (jfr NFS 1994:2) om gränsvärden beträffande metaller när avloppsslam används i jordbruket. Arbetet skall mynna ut i ett förslag till en

aktionsplan för att nå en praktiskt möjlig och rimlig grad av återföring av fosfor i avloppsslam, samtidigt som hälsa och miljö skyddas.

Motionerna MJ711 (c) yrkande 43, om en strategi för forsforåtervinning, och MJ818 (c), om en långsiktig hållbar handlingsplan för återföring av växtnäringsämnen i avloppsslam, avstyrks i avvaktan på resultatet av pågående utredning. Även motion MJ722 (mp) yrkande 1 om ändring av gränsvärden för kadmium i rötslam och yrkande 2 om systemskifte för källsorterande va-system och återskapad växtnäringsbalans inom jordbruket föreslås i avvaktan på utredningsresultaten lämnas utan vidare åtgärd.

Utskottet har inhämtat att EG-kommissionen har initierat ett arbete med ett s.k. kompostdirektiv. Härutöver har ett arbete påbörjats inom kommissionen med att revidera direktivet om slamanvändning (86/278/EEG) med avsikt att besluta kriterier för tungmetaller m.m.

Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna i motion MJ711 (c) yrkande 42 om att fosfor bör återföras till odlingsmarken och att ett villkor för uthållighet är att återföringen kan ske på ett sådant sätt att åkermarken inte skadas genom föroreningar. Utskottet förutsätter att frågan om en godushållning med fosfor ägnas vederbörlig uppmärksamhet även inom ramen för Sveriges internationella arbete med miljöfrågor. Det anförda innebär att utskottet avstyrker motionen i den mån motionsyrkandet inte kan anses tillgodosett.

Marksanering m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion (c) om statens ansvar för återställning och skydd i Kvarntorpsområdet med hänvisning att ytterligare utredning erfordras innan beslut kan fattas i saneringsfrågan.

En motion (s) om kostnadsansvar för att sanera och bortforsla miljöfarligt avfall avstyrks med hänvisning till bestämmelserna om saneringsförsäkring enligt 33 kap. 3 § miljöbalken.

Utskottets ställningstagande

I motion MJ733 (c) behandlas statens ansvar för återställning och skydd i Kvarntorpsområdet. Utskottet har inhämtat att olika verksamheter har bedrivits på Kvarntorpsområdet och att vissa av dem haft statlig anknytning.

Enligt 10 kap. miljöbalken är i första hand den som bedriver eller har bedrivit den verksamhet som orsakat föroreningen ansvarig för efterbehandling. Efterbehandlingsansvaret innebär att den ansvarige i skäligen omfattning skall utföra eller bekosta de efterbehandlingsåtgärder som behövs för att motverka skador eller olägenheter för hälsa och miljö. Ansvar kan dock utkrävas endast om den faktiska driften vid en miljöfarlig verksamhet har pågått efter den 30 juni 1969. För de verksamheter där staten har bedrivit verksamhet blir följaktligen staten också ansvarig för efterbehandling enligt miljöbalken. För de verksamheter som bedrivs eller har bedrivits i privat regi kan statliga medel

utgå endast när det saknas möjlighet att utkräva ansvar av tidigare verksamhetsutövare (jfr prop. 2000/01:130 s. 59).

Enligt 2001 års ekonomiska vårproposition (prop. 2000/01:100 utg.omr. 20 s. 129) förstärks anslaget för bl.a. marksanering inom utgiftsområde 20 i budgeten för år 2002. Utskottet har inhämtat att Kvarntorpsområdet tillhör ett av de 200 mest prioriterade områdena i landet ur saneringssynpunkt.

Regeringen föreslår i proposition 2000/01:130 Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (s. 58) att förorenade områden skall vara identifierade och för minst 100 av de områden som är mest prioriterade med avseende på riskerna för människors hälsa och miljön skall arbetet med sanering och efterbehandling ha påbörjats senast år 2005. Minst 50 av de områden där arbete har påbörjats skall dessutom vara åtgärdade. Förslaget avser de områden som avses åtgärdas inom ramen för statliga bidrag.

Utskottet har inhämtat från Regeringskansliet att det krävs ytterligare underlag för att bestämma vilka områden som kan komma att omfattas av det föreslagna delmålet i propositionen och att ett utredningsuppdrag därför kommer att beslutas inom kort. I avvaktan på det fortsatta arbetet med saneringsfrågorna avstyrks motion MJ733 (c).

Saneringsförsäkringen enligt 33 kap. miljöbalken är kollektiv och omfattar dem som bedriver miljöfarlig verksamhet som omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt. En förutsättning för att saneringsförsäkringen skall bli aktuell är att tillsynsmyndigheten beslutat att området skall saneras. Från saneringsförsäkringen betalas ersättning till det allmänna för saneringskostnader i enlighet med försäkringsvillkoren. Ersättning betalas av försäkringsgivaren till tillsynsmyndigheten när den som är ansvarig för att genomföra saneringen, dvs. efterbehandlingen, inte kan betala vad som åligger honom enligt miljöbalken i enlighet med de villkor som gäller för saneringsförsäkringen. Försäkringsvillkoren har beslutats av regeringen (regeringsbeslut den 11 juni 1998 bilaga B och den 25 maj 2000).

Enligt 33 kap. 3 § miljöbalken betalas sålunda ersättning från saneringsförsäkring till tillsynsmyndigheten när den som är skyldig att utföra saneringen inte kan betala och övriga försäkringsvillkor är uppfyllda. Ersättning betalas för kostnader för undersökning av saneringsbehov och genomförande av sanering om kostnaderna överstiger 1,5 basbelopp då saneringsfallet anmäls. Ersättning för varje saneringsfall betalas med högst 50 miljoner kronor. Ersättningen för samtliga saneringsfall som skall hänföras till ett och samma försäkringsår är högst 100 miljoner kronor.

Det innebär att ersättning från saneringsförsäkring blir aktuell under förutsättning att tillsynsmyndigheten har bestämt att ett område skall saneras. Ersättning betalas således inte direkt till markägare. Motion MJ760 (s) om kostnadsansvar för att sanera och bortforsla miljöfarligt avfall föreslås med det anförda lämnas utan vidare åtgärd.

Aluminiumburkar m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motioner (kd och mp) om producentansvaret för dryckesförpackningar av aluminium och andra material med hänvisning till pågående utredning m.m.

Utskottets ställningstagande

Enligt direktiven till den tidigare nämnda översynen av producentansvaret skall utredaren utvärdera retur- och pantsystemen för aluminiumburkar, PET-flaskor samt returförpackningar av glas för öl och läsk. Uppdraget skall redovisas senast den 1 december 2001. I avvaktan på resultatet av utredningen finner inte utskottet anledning att vidta någon åtgärd med anledning av motion MJ701 (kd) yrkandena 1–3 om opantbara burkar, om omfattningen av s.k. svartimport m.m. från utlandet samt om återvinningsställen vid de dagliga inköpsställena.

I motion MJ703 (mp) föreslås följande: Producenter av aluminiumburkar bör åläggas att återta deformerade burkar, ett returburkssystem bör upprättas för aluminiumburkar utan svenskt ursprung och producentansvaret bör även gälla återtagande av aluminiumburkar som blivit oräknade på grund av att returburksautomat saknas (yrkandena 1–3). Utskottet konstaterar att producentansvaret omfattar samtliga förpackningar och att deformerade burkar och andra oräknade burkar omfattas av de krav som anges i förordningen (1997:185) om producentansvar för förpackningar.

Producenterna har valt att samla in dryckesburkar genom två olika system. Det ena systemet är det retursystem som finns för aluminiumburkar och som omfattas av en pantavgift. För att burken skall kunna lämnas i detta system krävs att burken består av aluminium och att den är hel och ren. För att det dessutom skall betalas ut en pant för burken krävs att burken ingår i det svenska pantsystemet, dvs. att en pant har erlagts för burken samt att streckkoden kan avläsas. Det andra insamlingssystemet hanteras av Svenska Metallkretsen AB som samlar in alla sorters förpackningar av metall i de insamlingsbehållare som företaget tillhandahåller. I dessa behållare skall hushållen sortera ut och lämna sina metallförpackningar, t.ex. dryckesburkar. Bland dessa ingår sådana dryckesburkar som exempelvis består av stålplåt, men även andra metallburkar (jfr bet. 1999/2000:MJU7 s. 16).

De burkar som inte kommer in i pantsystemet samlas sålunda in av Metallkretsen AB och återvinns. Detta gäller även de burkar som inte är av svenskt ursprung. Dryckesförpackningar av aluminium skall dock enligt lagen (1982:349) om återvinning av dryckesförpackningar av aluminium ingå i ett retursystem. Motionen föreslås med det anförda lämnas utan vidare åtgärd.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Källsortering (punkt 1)

av Harald Nordlund (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:MJ841 yrkande 17.

Ställningstagande

Allmänhetens positiva inställning till källsortering bör värnas och hushållen bör ges incitament för fortsatt källsortering. Sorteringen är viktig dels för att den gör människor medvetna om vad de konsumerar, dels för att återanvändningen och komposteringen ökar. För att hushållen, företagen och den kommunala verksamheten skall kunna anpassa sig måste de praktiska möjligheterna till källsortering finnas. Utöver fasta återvinningscentraler bör ambulande uppsamlingsmöjligheter finnas för att ge närhet mellan invånarna och avfallssorteringen. Även miljöfarligt avfall bör kunna hämtas med ordinarie sophämtning.

En samhällsekonomisk analys av systemet med producentansvar bör mynna ut i eventuella justeringar i avgifter och regelverk så att kostnader motsvaras av miljövinster. Med hjälp av ekonomiska styrmedel kan den totala volymen material i kretsloppet minskas. Enligt min mening finns det anledning att utöka producentansvaret till att omfatta fler produkter, t.ex. plaster.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförts i motion MJ841 (fp) yrkande 17 om källsortering.

2. Återvinningsmål och miljöbelastning (punkt 2)

av Eskil Erlandsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:MJ711 yrkande 34.

Ställningstagande

För att få med de enskilda individerna i kretsloppsarbetet är det viktigt att det är enkelt att agera miljövänligt. Tillgängligheten till miljöstationer för att lämna avfall och servicen hos miljöbolagen för omhändertagande av avfall måste vara god. För att ytterligare driva på kretsloppsarbetet finns det anledning att se över och skärpa de återvinningsmål som uppnåtts. Centerpartiet anser att det inom en sådan översyn bör tas hänsyn till regionala aspekter och långa transportavstånd. Skärpta återvinningsmål får inte innebära högre miljöbelastning.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförts i motion MJ711 (c) yrkande 34.

3. Kretslopp och avfallspolitik (punkt 3)

av Ingvar Eriksson (m), Carl G Nilsson (m), Catharina Elmsäter-Svärd (m) och Anders G Högmark (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01: MJ764 yrkande 10.

Ställningstagande

Avfallsfrågorna utgör en central del av miljöpolitiken och i miljödebatten brukar avfallet betecknas som ett av de största problemen. Faktum är dock att restprodukter och avfall egentligen är en naturlig del av samhället. Kritiken mot förpackningar är ofta dåligt underbyggd. Förpackningstekniken bidrar till att minska mängden förstörda produkter och därmed till att minska avfallet.

Kretsloppet är enligt vår uppfattning ett medel att uppnå framställda mål. Långa transporter från pappersinsamling till återvinningsstationer, enskilda hushåll som tvingas ta bilen för att lämna flaskor och burkar, hushåll som tvingas diska mjölkförpackningar och liknande kan leda till en större miljöbelastning än om man inte återvann dessa produkter. Det är orimligt att det inom producentansvaret är så att transporternas miljöeffekter skall vara underordnade.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförts i motion 2000/01: MJ764 (m) yrkande 10.

4. Återföring av växtnäringsämnen i avloppsslam m.m. (punkt 9)

av Eskil Erlandsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:MJ711 yrkande 43 och 2000/01:MJ818.

Ställningstagande

Betydande mängder avloppsslam produceras oavbrutet i våra reningsverk. Slutsatserna från de utredningar som tidigare gjorts har varit att slam är ett värdefullt näringstillskott och att det på kort sikt är problemfritt men att den samlade tungmetalltillförseln till svensk åkermark långsiktigt kan utgöra ett problem. Kärnfrågan måste vara vilka halter som är acceptabla i mark.

Knappheten på fosfor är ett stort resursproblem. En mer ”långsiktigt hållbar slamhantering” är att separera slammet i olika nyttiga produkter som var för sig kan återanvändas – organiskt material för sig, metaller för sig och fosfor i lämplig ren fraktion för jordbruksanvändning för sig. Riksdagen bör ge regeringen och dess myndigheter i uppdrag att ta initiativ till överläggningar med kommunerna om hur en kursändring i slamhanteringen kan komma till stånd. En utredning bör tillsättas som förutsättningslöst värderar alla aspekter på användning av slam på odlad mark.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförts i motionerna MJ711 (c) yrkande 43 och MJ818 (c).

5. Växtnäringsbalans inom jordbruket m.m. (punkt 10)

av Gudrun Lindvall (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:MJ722 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Slammet, som i dag används till att gödsla åkrarna, innehåller för höga halter av kadmium. I det svenska slamberget finns ca 350 kg kadmium. Slammet sprids på mark nära tätorterna på några procent av åkerarealen – inte för att jordbruket betraktar det som ett idealiskt gödselmedel utan för att kommunerna har ett problem och ofta betalar för att bli av med slammet.

Om vi vill fortsätta kampen mot spridning av koppar, zink, silver, volfram, platina, uran och inte minst den ökande kadmiumhalten i våra njurar, är det nödvändigt att styra bort det giftiga slammet från åkern. I stället bör våra näringsämnen källsepareras från annat avloppsvatten. Då sjunker kadmiumhalten kraftigt och näringsämnena kan inpassas i ett kretslopp värt namnet. Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförts i motion MJ722 (mp).

6. Fosforhushållning inom EU (punkt 11)

av Eskil Erlandsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:MJ711 yrkande 42.

Ställningstagande

Knappheten på fosfor är ett stort resursproblem. Alternativet till återvinning är förbränning. För att möjliggöra en långsiktigt hållbar slamhantering bör riksdagen erkänna hushållningen av fosfor som en principiellt viktig fråga för utvecklingen mot ett ekologiskt hållbart samhälle. Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att initiera frågan om fosforhushållning i EU, där en grönbok bör utarbetas.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförts i motion MJ711 (c) yrkande 42.

7. Deformerade och oräknade aluminiumburkar m.m. (punkt 15)

av Gudrun Lindvall (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:MJ703 yrkandena 1–3.

Ställningstagande

I Sverige säljs ca 900 miljoner pantburkar av aluminium per år. Ca 90 % av dessa återvinns. Av de ca 10 % pantburkar som inte samlas in hamnar ca 6 % i Metallkretsens behållare och resterande 4 % oftast i hushållssoporna. Det motsvarar ca 45 miljoner burkar på soptippen.

För stålburkar lämnas ingen ersättning. De importerade dryckesburkarna ingår inte i pantsystemet utan är belagda med en förpackningsavgift som skall finansiera Svenska Metallkretsen AB:s insamling och hantering av stålburkarna. Förpackningarna omfattas av reglerna om producentansvar och de tomma dryckesburkarna skall lämnas av konsumenterna vid de insamlingsstationer som finns för sortering av olika förpackningar. På AB Svenska Returpack uppskattar man att ca 5 % av handeln med dryckesburkar utgörs av stålburkar, dvs. ca 50 miljoner burkar per år. Regeringen bör tillsätta en utredning för att se över omfattningen av importerade burkar och deras skadegörelse på miljön samt den ekonomiska brottsligheten kring burkimporten.

När konsumenten kommer med sina pantburkar till affären och upptäcker att en stor del av dessa inte går att panta hamnar burkarna i sopsäcken.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförts i motion MJ703 (kd) yrkandena 1–3.

Särskilt yttrande

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttrande. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Insamling och import av opantbara burkar m.m. (punkt 14)

av Ulf Björklund (kd) och Ester Lindstedt-Staaf (kd).

Kristdemokraterna har också tidigare påtalat problemet med opantbara burkar, i huvudsak importerade stålburkar. Endast inhemska aluminiumburkar omfattas av det svenska pantsystemet. AB Svenska Returpack hanterar insamling och återvinning av dessa burkar.

Övriga burkar insamlas via Svenska Metallkretsen AB. Returpack uppskattar att ca 5 % av handeln med dryckesburkar utgörs av stålburkar, motsvarande 50 miljoner burkar per år.

Oftast kan man som kund inte med öga eller hand avgöra, om dryckesburken är av stål eller aluminium. Om det visar sig vara en opantbar stålburk, finns risken, att man som kund gör sig av med burken i soporna eller naturen. Kristdemokraterna har därför påtalat vikten av att kunden ändå kan lämna burken i affären. Och återvinningsstationerna bör vara lätt tillgängliga och vara väl fungerande och väl skötta. Kristdemokraterna utgår från att även problemet med opantbara burkar ingår i översynen av producentansvaret.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2000

I detta sammanhang behandlar utskottet nedan uppräknade motioner i vilka föreslås att riksdagen fattar följande beslut.

2000/01: MJ701 av Ragnwi Marcelind (kd):

1. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning om omfattningen av opantbara burkar som slängs på våra soptippar och konsekvensen för miljön även på lång sikt.
2. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning om omfattningen av svartimport och momsiffel vid burkhandel från utlandet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheten för konsumenten att ha återvinningsställen tillgängliga vid de dagliga inköpsställena.

2000/01: MJ703 av Barbro Feltzing (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att producenter av aluminiumburkar genom producentansvaret åläggs att återta deformerade burkar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att ett parallellt returburkssystem upprättas för aluminiumburkar utan svenskt ursprung.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att producentansvaret även skall gälla återtagande av aluminiumburkar, som blivit oräknade på grund av att returburksautomat saknas.

2000/01: MJ711 av Lennart Daléus m.fl. (c):

34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skärpta återvinningsmål inte får innebära högre miljöbelastning.
42. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att initiera frågan om fosforhushållning i EU, där en grönbok bör utarbetas.
43. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en strategi för fosforåtervinning.

2000/01: MJ722 av Per Lager m.fl. (mp):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av gränsvärden för, eller hur, skatt kan tas ut på kadmium i rötslam med syftet att styra bort det giftiga slammet från åkrarna.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i lagstiftningen som understöder systemskiftet för källsorterande va-system och återskapad växtnäringens balans inom jordbruket.

2000/01: MJ733 av Sofia Jonsson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statens ansvar för återställning och skydd i Kvarntorpsområdet.

2000/01: MJ748 av Anne-Katrine Dunker och Patrik Norinder (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa ett centralt dataregister som stöd för återvinningsbranschen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om analys av och optimal återvinning av utrangerad statlig materiel, främst inom Försvarsmakten.

2000/01: MJ759 av Ann-Marie Fagerström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kompostering och producentansvar.

2000/01: MJ760 av Lars Wegendal och Carina Adolfsson Elgestam (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kostnadsansvar för att sanera och bortforsla miljöfarligt avfall.

2000/01: MJ764 av Bo Lundgren m.fl. (m):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kretslopp och avfallspolitik.

2000/01: MJ792 av Anna Åkerhielm (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utvärdering av den svenska återvinningspolitiken.

2000/01: MJ806 av Lena Ek (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om huruvida nuvarande riktlinjer för förvaring av avfall på soptippar är bäst ur miljösynpunkt.

2000/01:MJ818 av Agne Hansson (c):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om en långsiktig hållbar handlingsplan för återföring av växtnäringsämnen i avloppsslam.

2000/01:MJ841 av Harald Nordlund och Lennart Kollmats (fp):

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att allmänhetens positiva inställning till källsortering värnas och att hushållen ges ekonomiska incitament för en fortsatt källsortering.